

ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

«Որովհետեւ՝ ով որ իր անձը կը բարձրացնէ՝
պիտի խոնարհի, իսկ ով որ իր անձը
կը խոնարհեցնէ՝ պիտի բարձրանայ»:
(Ղկ 14.11)

Այսպէս արտայայտուեցաւ մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս երբ տեսաւ մարդիկ իրար անարգելով կը մտածէին, թէ ինչպէս կրնան պատուոյ տեղերը գրաւել:

Մեր Փրկչին այս խօսքը կրնայ մեզի տարօրինակ թուիլ եւ կամ անըմբռնելի, որովհետեւ շատերս պիտի մտածենք, թէ ինչպէս մէկը իր Ես–ը խոնարհ պահելով, կրնայ բարձր դիրքերու հասնիլ այս աշխարհի վրայ: Իրաւացի է եղած մտածողութիւնը, բայց ոչ արդարացուցիչ, այսինքն՝ ճիշդ է այդպէս մտածել բայց արդար չէ մեր մտածումը, որովհետեւ խոնարհութեան մասին մեր ըմբռնումը շատ անգամ սխալ է ու հեռու ճշմարտութենէն:

Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով հրեայ ժողովուրդին կողմէ սկսաւ խոնարհութիւնը ճանչցուիլ որպէս առաքինութիւն: Անոնք, ինչպէս որ ամբողջ չաստուածներուն մէջէն կրցան ճանչնալ մէկ Աստուծոյ գաղափարը, կրցան նաեւ վերլուծել խոնարհութեան իսկական իմաստը: Այդ օրերուն քահանայապետ մը ըսած է, թէ «խոնարհութիւնս իմ բարձրացումս է, իսկ բարձրացումս իմ խոնարհութիւնս»: Աւելի ուշ խոնարհութիւնը առաւել ես ճանչցուեցաւ որպէս առաքինութիւն ու տիեզերական ճշմարտութիւն մը դարձաւ երբ Քրիստոս ալ յայտարարեց ըսելով. «Ձեր վրայ առէք իմ լուծս եւ ինձմէ սորվեցէք, որովհետեւ հեզ եմ եւ սրտով խոնարհ» (Մտ. 11:29):

Վերոյիշեալ բնաբանով, Յիսուս կու գայ մեզ զգուշացնելու ՇՊԱՐՏՈՒԹԵՆԷՆ, որ մարդկային նկարագրի ամէնէն յոռի ու աներիշ երեսներէն մէկն է:

Հպարտութիւնը կը նուաստացնէ մարդուն արժէքը, աժան կը դարձնէ մարդկութիւնը: Այդ իսկ պատճառով Քրիստոս կու գայ ուղղելու մարդուն կեանքը: Հպարտութեան մեղքէն սրբուելու ու այդ մեղքէն հեռանալու բանալին է, որ կու տայ Քրիստոս: Այդ բանալին ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԻՒՆԸ է:

Քրիստոս իր անձին օրինակով ցոյց տուաւ խոնարհութեան ճշմարիտ ձեւը: Աստուածորդին ձգեց իր երկնային գահը: Աշխարհ եկաւ, իբրեւ մարդ, մարդկութիւնը փրկելու մեղքի տիղմէն: Քարոզեց, հրաշքներ կատարեց եւ հեզութեամբ ընդունեց Խաչի մահը: Այլ խօսքով, խոնարհութեամբ կատարեց Հօր Աստուծոյ կամքը:

Իր ծառայութեամբ օրինակ դարձաւ իր աշակերտներուն: Վարդապետը, Իր Ես–ը խոնարհեցնելով աշակերտներուն ոտքերը լուաց, եւ ցոյց տուաւ գերագոյն սիրոյ օրինակը: Քրիստոսի խոնարհութիւնը անսահման է, ի վերջոյ, իր անսահմանութիւնը տեղատուել սահմանուած կնոջ մը արգանդին մէջ մեզի կը յայտնէ Իր խոնարհութեան աստիճանը:

Այս բոլորը կարդալէ ետք, պահ մը հարց տանք մենք զմեզ ըսելով. եթէ մեծութեան գաղտնիքը մարդուս խոնարհութեան մէջ է, ինչպէ՛ս մարդ կրնայ խոնարհիլ:

1. Խոնարհ միտք ունենալով:

Խոնարհ միտք ունեցող անձը միշտ պատրաստ է, յօժար է յառաջդիմելու: Ան չի գոհանար չի բաւարարուիր, չի պարծենար իր ամբարած իմաստութեամբ, այլ իմաստասէր Սոկրատի նման կ’ըսէ, թէ «մէկ բան գիտեմ, ու այդ ալ բան մը չգիտնալս է»:

2. Խոնարհ Հոգի ունենալ:

Խոնարհ հոգի ունեցող անձը գիտէ լուռ մնալ այս աշխարհի բազմապիսի տառապանքներուն ու դժուարութիւններուն դիմաց: Համբերատար գտնուելով է, որ ան կը կերտէ իր նկարագիրը:

3. Խոնարհ Սիրտ ունենալ:

Ի վերջոյ միայն խոնարհ սիրտ ունեցող անձը կրնայ սիրել իր նմանները: Անոնց ունեցած թերութիւններուն ու գործած սխալներուն համար չ’արհամարհեր անոնց անձը, ինչպէս կ’ընեն հպարտները, այլ զիջելով՝ իր ԵՍ–ը կը խոնարհեցնէ եւ իրենց օգտակար դառնալու համար իր ունեցած խոնարհ ՄԻՏՔՈՎ, խոնարհ ՀՈԳԻՈՎ ու խոնարհ ՍՐՏՈՎ տիպար օրինակ կը դառնայ:

Տէր Նշան

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՐԸ ԿԸ ԽՕՄԻՆ

ԿԱՏԱՐԵԼԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍԱԾՆԵՐԸ ԵՒ ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

ՀԱՐՑՈՒՄ.-

Կրնայ ըլլալ, որ շնորհք ունեցող մարդը մեղանչէ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.-

Եթէ անհոգութեամբ ապրի, անտեսէ ու անտարբեր գտնուի, ապա անշուշտ որ կը սայթաքի ու կը մեղանչէ: Որովհետեւ թշնամիին ուժերը իջ կը թուլնան եւ ոչ ալ պատերազմել կը դադրին: Ահա թէ ինչո՛ւ դուն ալ երբեք զԱստուած օգնութեան կանչելէ պէտք չէ դադրիս, որովհետեւ անտարբերութեան պատճառով կրած փաստդ կրնայ շատ մեծ ու ծանր ըլլալ:

ՀԱՐՑՈՒՄ.-

Մարդուն անկումէն ետք արդեօք շնորհքը կը մնայ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.-

Աստուծոյ կամքն է, որ մարդ վերստին կեանքի կոչուի: Աստուած միշտ մարդ արարածը զոջումի եւ գիտակցութեան կը հրափրէ: Եթէ շնորհքը կը մնայ՝ ապա հիմնական մէկ նպատակի համար, որպէսզի լուրջ աշխատանքի մղէ քեզ եւ ապաշխարութեամբ հեռանաս այն բոլոր սայթաքումներէն, որոնց միջոցով մեղանչեցիր:

ՀԱՐՑՈՒՄ.-

Արդեօք կատարելութեան հասածներն ալ կ’ենթարկուին դժուարութիւններու եւ պատերազմներու, թէ՞ ամբողջովին զերծ կը մնան մտահոգութիւններէ եւ մտավախութիւններէ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.-

Թշնամին բնաւ չի՛ դադիր պատերազմել: Սատանան անգութ է, ծայր աստիճան կ’ատէ մարդը, եւ այդ պատճառով ալ ան բնաւ չի դադիր մարդոց դէմ պատերազմել: Սակայն յստակ է, թէ ան բոլորին վրայ նոյն կերպով չի յարձակիր:

Պալատական իշխաններն ու ազնուականները իրենց տուրքը կայսեր կը վճարեն: Եւ այդ դիրքին վրայ եղողը իր առատ եկամուտէն կը վճարէ առանց դոյզն իսկ ազդուելու կամ փսաս կրելու: Այն անձը, որ ողորմութիւն կու տայ, երբեք այնպէս չ’զգար թէ ան կը փսասէ: Նոյնպէս ալ Սատանան այս երեւոյթը՝ ոմանց վրայ ցարձակիլը յաւելեալ առատութիւն մը կը համարէ եւ ոչ թէ վտանգ կամ փսաս: Բայց կրնայ շատ աղքատ մարդ մը ըլլալ, նոյնիսկ առօրեայ իր կենսական պէտքերէն զրկուած, իր տուրքերը չկարենալ վճարելուն պատճառով ան ծեծի ու չարչարանքի կ’ենթարկուի եւ իր ժամանակը կ’անցընէ շարունակ կրկնուող հարուածներն ու ոտնձգութիւնները համբերութեամբ տանելով ու կրելով: Բայց այդ բոլորով հանդերձ, ան կը տոկայ եւ չի մեռնիր: Մինչ ուրիշ մը, զլուխը կտրուելու հրաման արձակուելով, անմիջապէս կը կորսուի: Ոմանք դառնօրէն յարձակումներու կ’ենթարկուին եւ մեղքերու յորձանուտներուն մէջ կը տարուբերին, սակայն հաւատքի մէջ անլի կը հաստատուին եւ պատերազմելու համար յաւելեալ իմաստութիւն եւ ճկունութիւն ձեռք կը ձգեն: Անոնք կ’արհամարհեն չարին զօրութիւնը եւ այդ կողմէ չարին ենթակայ չեն ըլլար, որովհետեւ պաշտպանուած կ’ըլլան իյնալէ եւ արթուն կերպով կը հսկեն՝ հասնելու համար իրենց փրկութեան: Քանի որ անոնք երկար ժամանակ պատերազմի ճամբով մարզուեցան՝ դէմ դնելու մեղքին ու չարին, լայն փորձառութիւն ձեռք ձգեցին, եւ Աստուծոյ ներկայութեան արժանացած ըլլալուն համար, Իրմով է, որ կ’առաջնորդուին եւ խաղաղութեան մէջ կ’ըլլան:

Մեծն Սուրբ Մակար

ՅՈՎԱԷՓ ԵՒ ԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Յակոբ տասներկու որդիներ ունէր, բոլորն ալ հովիւներ էին: Բայց ան ամէնէն շատ կը սիրէր բարի ու գեղեցիկ Յովսէփը: Յակոբ անոր համար գեղեցիկ հագուստ պատրաստել տուաւ ու նուիրեց: Եղբայրները նախանձով լեցուեցան անոր հանդէպ:

Յովսէփ զարմանալի երագներ կը տեսներ ու կը պատմէր բոլորին: Ասոր վրայ, եղբայրները բարկացան ու Յովսէփը ցամբած հորի մը մէջ նետեցին, իսկ յետոյ վառեցին Եգիպտացի վաճառականներուն: Իրենց հօրն ալ պատմեցին՝ թէ վայրի գազան մը կերեր է Յովսէփը:

ՅՈՎԱԷՓ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Յովսէփ Եգիպտոսի մէջ սկսաւ աշխատիլ մեծահարուստ մարդու մը քով: Սակայն, օր մը զինք բանտարկեցին, թէւ ան անմեղ էր: Բանտին մէջ ընկերացաւ բանտարկեալներուն հետ, եւ սկսաւ անոնց երագները բացատրել:

Օր մը, Փարաւոնն ալ զարմանալի երագ մը տեսաւ. ոեւէ մէկը չկրցաւ անոր բացատրութիւն տալ: Բանտէն բերին Յովսէփը, որ կրցաւ բացատրել Փարաւոնի երագը: Փարաւոնը գնահատելով Յովսէփի իմաստութիւնը, զինք Եգիպտոսի կառավարիչ նշանակեց:

ՅՈՎԱԷՓ ԿԸ ՓՐԿԷ ԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Սովի տարիներ եկան: Յակոբ իր որդիները Եգիպտոս ուղարկեց ուտելիք գնելու, որովհետեւ այնտեղ առատ պաշարներ կային: Անոնք հանդիպեցան կառավարիչին, բայց չգիտցան, որ իրենց եղբայրն է: Յետոյ, երբ Յովսէփ ինքզինք յայտնեց, անոնք շատ վախցան, իսկ Յովսէփ անոնց ըսաւ.

- Մի՛ վախնաք, Աստուած այսպէս կամեցաւ, եւ ուզեց որ ձեզի օգնեմ:

Եղբայրները արագ իրենց երկիրը վերադարձան եւ ուրախութեամբ իրենց հօրը պատմեցին Յովսէփի մասին: Անոնց ամբողջ ընտանիքը Եգիպտոս գնաց, հոն ապրելու:

ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԿԻՐԱՎԼՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԽԵՐՏԻՆ ԳՐՔՈՅԿԸ

ՊԱՆՈՒԱԾ ԲԱՌ

❖ Ամբողջացուցէ՛ք Աստուածաշնչային բառերով պատրաստուած հանելուկը եւ գտէ՛ք պահուած բառը:

Յ	Ո	Վ	Մ	Է	Փ	Յ	Ր	Ե	Վ
Ա	Հ	Ա	Գ	Ո	Ի	Ս	Տ	Գ	Ա
Կ	Ք	Ի	Ն	Ա	Տ	Ն	Ը	Ի	Ճ
Ո	Դ	Ր	Յ	Ա	Բ	Ղ	Ե	Պ	Ա
Բ	Ե	Ն	Ի	Ա	Մ	Ի	Ն	Տ	Ռ
Գ	Ե	Ղ	Ե	Յ	Ի	Վ	Ա	Ո	Ա
Ա	Բ	Ի	Մ	Ե	Լ	Է	Ք	Մ	Կ
Զ	Ո	Ի	Ն	Է	Բ	Ի	Ո	Ռ	Ա
Ա	Պ	Ա	Մ	Տ	Ա	Ն	Ի	Լ	Ն
Ն	Ա	Դ	Ն	Ո	Ի	Ա	Ր	Ա	Փ

Գազան	Յովսէփ
Եղբայր	Գեղեցիկ
Վեր	Յակոբ
Աքիմելէք	Ռուբէն
Ապաստանիլ	Դան
Վաճառական	Ընտանիք
Փարաւոն	Հագուստ
Եգիպտոս	Բենիամին

❖ Պահուած բառ.-

Յովսէփի ո՞ր եղբայրը չուզեց եղբօրը մահը, այլ նախընտրեց զայն ծախել խմայելացիներուն:

Ջադրագովական 4

Ո՞Վ Է ՅԻՍՈՒՍ

«Մարդիկ իմ մասիս ի՞նչ կ’ըսեն. ո՞վ եմ ես:»
«Իսկ դո՞ք ի՞նչ կ’ըսե՞ք իմ մասիս. ո՞վ եմ ես:»
(Մարկոս 8.27,29)

Ինչքան հետաքրքրաշարժ է Յիսուսին կողմէ նման հարցում մը իր իսկ անձին մասին: Նման հարցումին պատճառը, կը հաւատամ, այն էր որ Յիսուս նկատած էր իր շուրջիններուն շփոթը իր անձին մասին: Արդարեւ, դիտին չէր հասկնալ Յիսուսի էութիւնը, նոյնիսկ իր աշակերտներուն կողմէ:

Այս հարցումը հրաւեր մըն է ճանչնալու Յիսուսը, այնպէս ինչպէս որ Հայրն Աստուած կ’ուզէ յայտնել մեզի իր Միածինը, որուն ճանաչողութիւնը անհրաժեշտ է մեր փրկութեան համար:

Առանց մտնելու Քրիստոսաբանական բառամթերքի թնճուկին մէջ, եկէք վկայութիւններ լսենք, թէ՛ մարդիկ ի՞նչ ըսած են անոր մասին:

Պետրոս առաքեալ, որ Յիսուսի տնօրինական կեանքին եւ երկրաւոր առաքելութեան առաջին իսկ օրէն ներկայ էր անոր կողքին, կը գրէ. «Ես՝ Սիմոն Պետրոս, Յիսուս Քրիստոսի ծառան եւ առաքեալը, կը գրեմ ձեզի՝ որ **մեր Աստուծոյն եւ Փրկչին՝ Յիսուս Քրիստոսի** արդար տնօրինութեամբը արժանի եղաք մեզի հետ բաժնելու հաւատքը:» (Ք. Պտ 1.1-4, շեշտադրումը ինձմէ):

Պօղոս առաքեալ, դարձի եկած մը, որ ոխերիմ հալածիչն էր Քրիստոսի հետեւորդներուն եւ խստակրօն Փարիսեցի մը, կը գրէ. «Իրենցմէ էր որ մարմնաւորապէս ծնաւ Քրիստոսը, որ բոլորէն վեր եղող **յաւէք օրինեալ Աստուած է:**» (Հռ 9.5, շեշտադրումը ինձմէ):

Փարիսեցիներ, Յիսուսի ժամանակակից հրէական կրօնական խմբակցութիւն մը, որոնք մեծ կասկածանքով կը հետեւէին Յիսուսի առաքելութեան եւ կը թերագնահատէին անոր հեղինակութիւնը: Յիսուսի հետ վեճի մը ընթացքին, երբ կ’ուզէին քարկոծել զայն, իր ըրած մէկ «հայիոյութեան» համար, ըսին Յիսուսին. «Բարի գործերուդ համար չէ որ կ’ուզենք քարկոծել քեզ, այլ՝ քու ըրած հայիոյութեանդ համար, որովհետեւ դուն մարդ ես եւ **դուն քեզ Աստուած կ’ընես:**» (Յհ 10.31-33, շեշտադրումը ինձմէ): Փարիսեցիները ճիշտ հասկցած էին Յիսուսի պատգամը:

Ֆլաւիոս Յովսէփոս, ոչ-Քրիստոնէայ հրեայ պատմիչը, Յիսուսի ժամանակակից, շուարած կը թուի ըլլալ, երբ կը ջանայ նկարագրել Յիսուսի անձը: Ան կը գրէ.- «Այդ օրերուն՝ Յիսուսը կ’ապրէր, իմաստուն մարդ մը, **եթէ կարելի զայն սոսկ մարդ կոչել**, որովհետեւ անիկա սքանչելիքներ կը գործէր:» (ԺԸ գիրք, գլուխ Գ., շեշտադրումը ինձմէ):

Ֆրանսիս Քոլինզ (1950-էն ցայժմ): Անաստուածութենէ դարձած նուիրեալ Քրիստոնէայ: Հեղինակ եւ հնարիչ բազմաթիւ գիտարարութիւններու (positional cloning, the genes for cystic fibrosis, Huntington’s disease, and neurofibromatosis), 15 տարիներ եղած է տնօրէնը՝ «National Human Genome Research Institute»-ի: Քոլինզ կը գրէ.- «Արդեօք գիտական ապացոյցներու ճամբով հաւատացի Աստուծոյ գոյութեան եւ **Քրիստոս Աստուածորդին ըլլալուն**. ո՛չ: **Երբեք ալ չէի հասկցած ափիկա եւ սակայն՝ յանկարծ ըմբռնեցի:**» (շեշտադրումը ինձմէ):

Գալով աշխարհի կրօններուն, բոլորն ալ մեծ հիացմունքով կը խօսին Քրիստոսի մասին, ոմանք զայն կոչելով «Աստուծոյ շատ սիրելի մեծ մարգարէ», ուրիշներ՝ «մեծ ուսուցիչ մը, որ հասած է լուսաւորման եւ կատարելութեան»: Նոյնիսկ, շատ մը անուանի անաստուածներ կը հիանան Յիսուսի վրայ, անոր ուսուցումները համարելով՝ անբասիր:

Եկէք եզրափակենք Օքսֆորտի դասախօս եւ բազմաքերոյն հեղինակ՝ Քլայվ Սթէփըլզ Լուիսի (C. S. Lewis, նշանաւոր իր ***The Chronicles of Narnia*** եւ ***Mere Christianity*** գիրքով), այն փաստարկութեամբ, որ եթէ նկատի ունենանք Յիսուսի վկայութիւնները իր իսկ անձին մասին, թէ՛ «Ով որ զիս տեսաւ՝ Հայրը [Աստուած] տեսած եղաւ» (Յհ 14.9), կամ՝ «Ես եւ հայրս մէկ ենք» (Յհ 10.30), ապա երեք հաւանականութեանց դիմաց կը գտնուինք.- մտային խանգարման տէր անձ, խաբեբայ եւ կամ՝ նոյնինքն Տէր Աստուած: Եկէք տեսնենք, թէ՛ ասոնցմէ ո՞ր մէկը կը դիմանայ տրամաբանութեան փորձին:

Յիսուս կրնար, արդեօք, մտային խանգարման տէր անձ մը ըլլալ: Նոյնիսկ շատ մը նշանաւոր անաստուածներ համաձայն պիտի չըլլային նման «ախտաճանաչումի» մը: Օրինակ՝ Ռիչըրտ Տոքինզ, Յիսուսը կը համարէ՝ «պատմութեան մեծագոյն բարոյական նորաբերներէն», որուն «Լերան Քարոզ»ը ներշնչման աղբիւր եղած է եւ 2000 տարիով կանխած է Կանտին եւ Մարթին Լութըր Քինկը: Հետեւաբար, կարելի՞ է, որ նման անձ մը մտային խանգարումի տէր մէկը ըլլայ:

Խաբեբայ: Ո՞վ պատրաստ պիտի ըլլար իր մէկ սուտին համար յանձն առնել խաչելութեան սահմոկեցուցիչ եւ նուաստացուցիչ մահը: Ո՛չ իսկ մեծագոյն խաբեբան:

Տէր Աստուած: Միակ այլընտրանքն է: Խորիւ՛ այս մասին:

Հիմա որ լսեցինք, թէ՛ ուրիշներ ի՞նչ կ’ըսեն Յիսուսի մասին, ժամանակն է, որ դուն քու անձնական պատասխանդ ունենաս Յիսուսի հարցումին. «Իսկ դո՞ք ի՞նչ կ’ըսե՞ք իմ մասիս. ո՞վ եմ ես» (Մարկոս 8.29):

Հայր Գեղարդ

Յ.Գ. մեզի ուղարկեցէք Աստուծոյ եւ հաւատքի կեանքի մասին ձեր ունեցած հարցումները:

Apologetics 4

WHO IS JESUS?

“Who do the people say I am?”
“Who do you say I am?”
(Mark 8:27,29)

How intriguing that such a question is actually coming from Jesus himself. Why would Jesus ask such a question? Because I believe, he could sense that people around him were perplexed because it wasn’t easy to understand his essence; it was hard to even for his disciples.

This question is an invitation to get to know Jesus, as the Father is willing to reveal his only begotten Son’s identity and nature, which is essential for our salvation.

Without getting into Christological jargon, let’s hear testimonies about the person of Jesus.

Apostle Peter, who had been there since the beginning of Jesus’ mission, writes: “Simon Peter, a servant and apostle of Jesus Christ, to those who through the righteousness of our God and Savior Jesus Christ have received a faith as precious as ours.” (2 Pet 1:1-4; emphasis by me).

Apostle Paul, a convert, who used to be a fierce persecutor of Christ-followers and a devout Pharisee, writes: “Theirs are the patriarchs, and from them is traced the human ancestry of the Messiah [the Christ], who is God over all, forever praised! Amen. (Romans 9:5; emphasis by me).

Pharisees, a Jewish religious sect of Jesus’ days, always questioned Jesus’ authority and mission. Only a couple of Pharisees are mentioned to be sympathizers of Jesus. They argued with him and wanted to stone him to death, saying: “you, a mere man, claim to be God.” (John 10:31-33; emphasis by me). Pharisees had gotten Jesus’ message correctly; he claimed to be God.

Flavius Josephus, the non-Christian Jewish historian from Jesus’ times, seems perplexed when describing Jesus. He writes: “Now, there was about this time Jesus, a wise man, if it is lawful to call him a man, for he was a doer of wonderful works.” (Book 18, Ch. 3; emphasis by me).

Francis Collins (1950 – present). Atheist turned devout Christian. Invented positional cloning. Took part in the discovery of the genes for cystic fibrosis, Huntington’s disease, and neurofibromatosis. Directed National Human Genome Research Institute for 15 years. Collins writes: “Did I come to the point of being convinced by scientific proof that God was real and that Jesus was the Son of God? No. [...] I never got that. And all of a sudden, I did.” (Emphasis by me).

All religions admire Jesus and speak highly of Him; some call him a great prophet, very dear to God, while others call him a grand master, who has achieved perfection and enlightenment. Even many prominent atheists admire Jesus’ moral teachings to be impeccable.

Let’s conclude with C. S. Lewis, Oxford professor and prolific author; famous for his The Chronicles of Narnia series, and for his apologetic Mere Christianity. Lewis has formulated the “Lord, liar, lunatic” theory. He says if we consider Jesus’ own claims about himself, such as, “He who has seen me has seen [God] the Father” (John 14:9), or “I and the Father [God] are one” (John 10:30), then Jesus must either be a lunatic, or a liar, or Lord. There remains no other option. Now let’s see which one of these options stands the test:

Could Jesus have been a lunatic; could he be suffering from the god complex, a narcissistic personality disorder (NPD)? Even some renowned atheists would disagree with that “diagnosis”, such as Richard Dawkins, who calls Jesus “one of the great ethical innovators of history.” He continues to say, “The Sermon on the Mount is way ahead of its time. His ‘turn the other cheek’ anticipated Gandhi and Martin Luther King by two thousand years.” Hence, how could an admirable moral teacher be a lunatic or a delusional narcissist?

Lier? Who would endure the excruciating and humiliating death of the crucifixion for something he or she knows is not true? Not even the worst pathological liar would do that.

Lord? It’s the only choice we are left with. Think about it.

Now that you heard what others say about Jesus, it’s time to give your reply to Jesus: “Who do you say I am?” (Mark 8:29)

Fr. Keghart

P.S. send us your questions concerning God and the life of faith.

ԱՂՕԹՔ ՍՈՒՐԲ ՆԵՐՍԷՍ ԵՆՈՐՀԱԼԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԷՆ

Երկնաւոր թագաւոր, տո՛ր ինձի Քու արքայութիւնդ՝ զոր Քեզ սիրողներուն խոստացար. Եւ զօրացո՛ր իմ սիրտս՝ որպէսզի մեղքը ատեմ եւ միայն Քեզ սիրեմ եւ Քու կամքդ կատարեմ. Եւ ողորմէ՛ Քու արարածներուդ եւ ինձի՝ բազմամեղիս:

Heavenly King, grant me Your kingdom which You promised to Your beloved, and strengthen my heart to hate sin and to love You only and to Your will. Have mercy upon Your creatures and upon me, great sinner that I am.

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ...

Պահքը եւ ծոմը առողջարար են մարմնին, որովհետեւ մարդուն մարմինը կը մաքրեն թունաւոր եւ վնասակար նիւթերէն: Իսկ պահքի ընթացքին հոգեւոր կեանքը կը մաքրէ հոգին՝ թունաւոր եւ վնասակար մեղքերէն:

ԱՆԱՌԱԿԸ

Եղիշէ Արք Դուրեան

Անէծքըդ, Հայր, փոխեց սոկիս մութ պըղինծի.
Բայց քանի որ շամբուշ կուտք մը պէտք էր ինծի՝
ես պըղինծով ալ պատարանքներըս ծուլեցի։

Անէծքըդ, Հայր, դարձուց նաշխիրս սեւ հացի.
Բայց քանի որ սեղան մը շուայտ պէտք էր ինծի՝
ես սեւ հացով ալ հեշտ պատանըս ծամեցի։

Անէծքըդ, Հայր, փոխեց կընդորկս անարգ գուղծի.
Բայց քանի որ ըզգլխանք մը պէտք էր ինծի՝
ես այդ գուղծով ալ երագներըս ծըխեցի։

Անէծքըդ, Հայր, պերճ պատմունանս դարձուց քուրծի.
Բայց քանի որ կուշտ վայելք մը պէտք էր ինծի՝
ես այդ քուրծովս ալ կուշտիս հենքը ծածկեցի։

Անէծքըդ, Հայր, ճրագըս դարձուց ճայրոտ բոցի.
Բայց քանի որ հըրայրք մը տենդ պէտք էր ինծի՝
ես այդ բոցովս ալ շիւ աջքերըս վառեցի։

Անէծքըդ, Հայր, գոհար քարերս դարձուց խեցի.
Բայց քանի որ գիրկ մը զըրգանք պէտք էր ինծի՝
Թամարներու կուրծքէն զանոնք ես կախեցի։

Անէծքըդ, Հայր, ցուպս ալ դարձուց բարկ խայթոցի,
Որ արինեց զիս խածուածքով պատիժ օծի.
Բայց քանի որ ապրիլ մը կար, ան, վայ ինծի,
Աղտոտ խոզի երամակներ արածեցի...

Օրինությունդ, Հայր, փշրած եմ կուռքս անհանճար՝
Որ զիս խաբեց չարաչար.
Ա՛լ չեմ մօտիր այս սեղանին ես երբեք
Որ զիս լըբեց սովաբեկ։

Օրհնությունդ, Հայր, ըզգըլխանքիս անդունդին
Չափած եմ խորքը մըթին.
Ա՛լ կը տսկամ այն վայելքէն՝ որ կիրքի
Ամպրոպներով կը մըրըկի։

Օրհնությունդ, Հայր, բոցը մարած է հրայրքիս՝
Որ մոխրակոյտ մ'ըրաւ զիս.
Ա՛լ գիրկէդ զատ տեղ մը չունիմ ապահով՝
Որ թաղուիմ պինդ գորովով։

Օրհնությունդ, Հայր, խոզի լըպիրշ ախտերէն
Ա՛լ սըրբեաճ է հոգիս.
Վարձկանդ ըլլամ, ըզբեք պաշտեմ, դու նորէն
Իբրեւ Աստուած օրին՝ զիս։

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

• **Որո՞նք են մեր նախածնողները**։
Մեր նախածնողներն են Ադամն ու Եան, որոնցմէ սերեցաւ ամբողջ մարդկությունը։

• **Ո՛ր էր մեր նախածնողներուն բնակավայրը**։
Անոնց բնակավայրը դրախտն էր, որ ամէն տեսակ պտղատու ծառերով լեցուն գեղեցիկ պարտեզ մըն էր։

• **Մեր նախածնողները ինչպէս մեղանչեցին**։
Անոնք Աստուծոյ արգիլած պտուղը ուտելով՝ անոր պատուէրին դէմ անհնազանդ գտնուեցան։

• **Ինչ կը կոչուի այդ արգիլուած պտուղին ծառը**։
Այդ ծառը կը կոչուէր չարն ու բարին գիտնալու ծառ (ծառ գիտութեան բարոյ եւ չարի)։

• **Ինչպէս գործեցին այդ մեղքը**։
Նախ Եան մեղանչեց, երբ կերաւ այդ արգիլուած պտուղէն՝ սատանայէն թելադրուելով։

• **Ինչ էր սատանային թելադրութիւնը**։
Սատանան օծի կերպարանքով երեցաւ Եային եւ ըսաւ. «Եթէ այս պտուղէն ճաշակես՝ աստուած պիտի ըլլաս»։

• **Ինչո՞ւ համար սատանան այս խաբեբայութիւնը ըրաւ**։
Սատանան այս խաբեբայութիւնը գործեց, որպէսզի իր կորսնցուցած երկնաւոր վայելչութիւնը մարդիկ չվայելեն։

• **Եան խաբուեցան**։
Այդ Եան այս սուտ խօսքէն խաուեցաւ եւ պտուղը ուտելէ ետք, Ադամին ալ տուաւ, եւ ան կերաւ։

• **Ինչ եղաւ մեր նախածնողներուն անհնազանդութեան հետեանքը**։
Հետեանքը եղաւ այն՝ որ անոնք Աստուծոյ կողմէ պատժուեցան ու հեռացուեցան իր ներկայութենէն։

• **Ինչ պատիժ ստացան**։
Աստուած անոնց ըսաւ. «Հող էիք եւ հող դառնաք», եւ զանոնք դրախտէն դուրս վժնտեց։

• **Ուրիշ պատիժ ալ կրեցին**։
Անոնք նաեւ կորսնցուցին իրենց անմեղութիւնը, եւ ունեցան թէ՛ մարմնաւոր եւ թէ՛ հոգեւոր թշուառութիւններ։

• **Որո՞նք են մարմնաւոր թշուառութիւնները**։
Մարմնաւոր թշուառութիւններն են՝ տառապանքը, հիւանդութիւնը եւ մահիւ։

• **Որո՞նք են հոգեւոր թշուառութիւնները**։
Հոգեւոր թշուառութիւններն են՝ Աստուծոյ արքայութենէն զրկուիլը եւ դժոխքի դատապարտուիլը։

• **Միայն մեր նախածնողները պատժուեցան**։
Մեր նախածնողներուն այս յանցանքն ու պատիժը փոխանցուեցաւ նաեւ իրենց սերունդին, այդ իսկ պատճառով ամէն մարդ իր մօրմէն այս յանցանքով կը ծնի։

• **Ինչ կը կոչուի այս մեղքը**։
Այս յանցանքը աղամական կամ սկզբնական մեղք կը կոչուի, եւ կը ջնջուի միայն Սուրբ Մկրտութեամբ։

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ԳԻՐԲԻ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Ընտրանի ժամանակակից Աստուածաբանական Մտքի, Հատոր Ա., Տեսական Աստուածաբանական Հարցեր, Կազմող եւ խմբագիր՝ Շահի Ծ. Վրդ. Անանեան, Էջմիածին, 2020։

Աքանջելի է այս նախածեռնութիւնը, որ լոյս տեսած է 2020-ին, Էջմիածնի մէջ։

Հայ աստուածաբանական միտքը իր աշխուժութիւնը գտած է եւ վերագտած է պատմութեան այն հանգրուաններուն, երբ թարգմանական աշխատանքները եռանդով կատարուած են։ Հայ իմացական փորձառութիւնը, ուստի նաեւ՝ լեզուն կը խորանայ եւ կը նորոգուի՝ այլ փորձառութիւններու եւ անոնց բանաձեւումներուն իրացմամբ, եւ ասիկա պարզ է։

Իր յառաջաբանին սկիզբը, խմբագիրը գրած է. «Ժամանակակից աստուածաբանական միտքը, բախելով գիտութեան եւ տեխնիկայի աննախընթաց ձեռքբերումներին, կանգնած է լուրջ վերափոխումների եւ ինչ-որ իմաստով՝ նաեւ ճգնաժամի առաջ։ Գաղտնիք չէ, որ աշխարհում, չնայած հակակրօնական բուռն քարոզչութեանը, կրօնական զգացումները եւ կրօնական պահանջը մեծանում են։ Սակայն էական է մնում մի կարեւոր հարց՝ ինչպիսի՞ կրօնական աշխարհայեացք է անհրաժեշտ ԻԱ. դարի մարդուն, կարո՞ղ է արդեօք գերազանցապէս դէպի ապագան միտուած իր կենսովով արդի մարդը իրացնել հնագոյն ու սրբազան ակունքներից բխող կրօնական խորն ընկալումները...»։

Հատորաշարքին ծրագիրն է 21-րդ դարու հայ մտքին, ընդհանրապէս, եւ աստուածաբանական մտքին, մասնաւորաբար, մատուցել «հնագոյն ու սրբազան ակունքներից բխող կրօնական խորն ընկալումներն»ին կամ «Յիսուս Քրիստոսի անձով յայտնուած ճշմարտութիւն»ին ժամանակակից «ամենատարբեր անհատների խորհրդածութիւններ (հասկնալ՝ աստուածաբանումներ _ ԳՔ)»։

«Ամենատարբեր անհատները»ը ընտրուած են ըստ դատանիշի մը։ Դատանիշը «ուղղափառ աստուածաբանութեան տեսանկիւն»էն է, ըստ որուն՝ «աստուածաբանական գիտութիւնները (...) ունեն իրենց գիտական խստապահանջ սկզբունքները, հաատարմութիւնը Եկեղեցու կողմից սահմանուած վարդապետական հրամանակարգերին (dogma) ու հայրաբանական ասանդութիւնը։ Յայտնութեան մեկնութիւնն ըստ այսմ պէտք է տեղի ունենայ Եկեղեցում՝ Եկեղեցո՛ւ համար։ Եկեղեցուց դուրս անհատական աստուածաբանական ձեռնարկումը վտանգում է լոկ պարզ գիտոլորտի վերածելու աստուածաբանութիւնը»։ Արդ, ընտրուած աստուածաբանները այնպիսիներ են, որոնք «իրենց առանձնայատուկ մեթոդով ու մօտեցմամբ հանդերձ, ներկայացնում են այս կամ այն եկեղեցական ասանդոյթի հարուստ փորձը»։ Թարգմանուած էջերը աստուածաբանական այս կամ այն ճիւղին մէջ «առաւել յայտնի մասնագէտներ»ու գրութիւններ են, որոնք կը վերաբերին տեսական աստուածաբանութեան հիմնահարցերուն (մեթոդ, կրօն, Յայտնութիւն, Յիսուս Քրիստոս եւ կրօններ, Աստուած եւ մարդ, Աստուծոյ մասին արդի պատկերացումներ եւայլն)։ Հիմնահարցերը «քրիստոնէական ընդհանուր աստուածաբանութեան խնդիրներ»ն են, այսինքն՝ ունին «համաքրիստոնէական նշանակութիւն»։

Առաջին աստուածաբանը Մետրոպոլիտ Կալիստոս Ուէրն (Kallistos Ware) է։ Օրթոտոքս աստուածաբանութեան հանրածանօթ ներկայացուցիչ մը։ Նախքան թարգմանութիւնը՝ կենսագրութիւնը, եւ անկէ՝ «առաւել յայտնի» երկերու ցանկ մը։ (Այստեղ պարտք կը զգամ հետեւեալ յիշատակումը արձանագրել, թէ 2010-ին Էջմիածնի մէջ լոյս տեսած է աստուածաբանին «Ուղղափառ Ուղի»» գիրքը, թարգմանութեամբ Յասմիկ Մուրատեանի)։ Եւ մատուցում է անոր «Orthodox Theology in the Twenty-first Century» (Ժնեվ, 2012) գրքոյկին թարգմանութիւնը՝ «Օրթոդոքս Աստուածաբանութիւնը ԻԱ. Դարում» վերնագրութեամբ։ Սոյն թարգմանութիւնը նախ լոյս տեսած է «Էջմիածին» պաշտօնաթերթին մէջ՝ 2017 տարուայ Ա. համարին մէջ։ Երկրորդ աստուածաբանը Կարդինալ Վալտեր Կասպերն (Walter Kasper) է։ Կաթոլիկ աստուածաբանութեան ազատականներէն։ Տրուած է կենսագրութիւնը։ «Առաւել կարեւոր» գիրքերը նշուած են։ Ապա թարգմանուած է անոր «Վարդապետական Աստուածաբանութեան Մեթոդները/Միօրինակութեան եւ Բազմազանութեան Միջեւ» գեկոյցը։ Թարգմանութիւնը կատարուած է յօդուածին գերմաներէն եւ անգլերէն թարգմանութիւններուն օգտագործմամբ։ Անգլերէնը նկատի առնուած է, որովհետեւ աստուածաբանը զայն թարգմանիչին հետ վերատեսութեան ենթարկած է («Գերմաներէն բնագիրը եւ անգլերէն թարգմանութիւնը որոշակի ընդհանրութիւններ ունեն հեղինակային վերատեսութեան ու լրամշակութեան առումով», բացատրուած է)։ Սա պատճառն է, որ հայերէնի վերածումը երկու թարգմանութիւնները օգտագործուած են։ Սոյն թարգմանութիւնը՝ «Էջմիածին»ի 2017 տարուայ Ե. համարին մէջ։ Երրորդ աստուածաբանը Կարդինալ Ժան Դանիէլուն (Jean Daniélou) է։ «Նոր Աստուածաբանութիւն» (Nouvelle théologie) անուանումով ծանօթ շարժումին կարկառուն մէկն դէմքն էր։ Շարժումին «գաղափարական առանցքը քրիստոնէական հասարոց նոր ժամանակների ոգուն եւ բարբերին համապատասխան քարոզելն էր՝ հաշուի առնելով հումանիտար եւ ճշգրիտ գիտութիւնների ձեռքբերումներն ու զարգացումները»։ Ունիիք կենսագրութիւնը, եւ անոր «մի քանի հիմնական երկերի» մատենաագիտութիւնը։ Թարգմանուած է «Կրօնների Աստուած» վերնագրեալ Ա. Գոլիսը անոր «Dieu et Nous» գիրքին։ Սոյն թարգմանութիւնը կատարուած է գրքի անգլերէն թարգմանութեան օգտագործումով։

Չորրորդ աստուածաբանը Կարդինալ Եոզէֆ Ռաթցինգերն (Jospeh Ratzinger) է, որ ներկայիս հանգստեան անցած է իբրեւ Բենեդիկտոս ԺՁ Դապ։ Ըստ բացատրութեան, «արդի կաթոլիկ աստուածաբանութեան նշանաւոր ներկայացուցիչների շարքում (...) հիմնաքարային ու կարեւոր դերակատարութիւն ունի» ան։ Հայրաբանական աստուածաբանութեան ժառանգորդ։ Կենսագրութիւնը եւ ցանկ անոր երկերէն «մի քանի»ին (15 անուն երկեր)։ Թարգմանուած են (հաւանաբար գերմաներէնէ) անոր «Ներածութիւն Քրիստոնէութեան. Դասախօսութիւններ Առաքելական Հանգանակի Վերաբերեալ» Գ.-Ե. Գոլիսները («Հաւատքի Աստուած եւ Փիլիսոփաների Աստուած», «Աստծոյ Դաւանութիւնը Ներկայ Ժամանակներում», «Հաւատ Առ Եռամիասնական Աստուած»)։ Սոյն թարգմանութիւնը՝ «Էջմիածին»ի 2017 տարուայ Է. համարին մէջ։

Հինգերորդ աստուածաբանը Մետրոպոլիտ Պաուլոս Մար Գրեգորիոսն (Paulos Mar Gregorios) է։ Հնդկաստանի Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ միութերէն, որ «ներշնչեց քրիստոնէական հնագոյն, ասանդական արժէքներով»։ Մատուցում է կենսագրութիւնը եւ անոր «գրքերի մատենագիտութեան մի ընտրանի»։ Թարգմանուած են անոր «A Human God» գիրքի Ա. եւ Գ. Գոլիսները («ՌՎՎ Է Աստուած. Արեւելաքրիստոնէական Մօտեցում», «Աստծու Մահը. Աստուած-ճանաչողութեան Ինդորին Ուղղուած Ուղղափառ Մօտեցման Փորձ»)։ Սոյն թարգմանութիւնը՝ «Էջմիածին»ի 2019 տարուայ Ա. համարին մէջ։

Վեցերորդ աստուածաբանն է Կարդինալ Էյվլըի Դալլըս (Avery Dulles)։ Կամրջում մը Աւետարանական (իր ընտանեկան գիծը) եւ Կաթոլիկ աստուածաբանութեան։ Տրուած են անոր կենսագրութիւնը եւ առանձնացումը՝ ցանկ մը անոր «կարեւոր մենագրութիւններ»էն։ Թարգմանուած են անոր «Models of Revelation» գիրքին Ե. եւ ԺԱ. Գոլիսները («Քրիստոս»՝ Յայտնութեան Գազաթնակէտը», «Յայտնութիւնը եւ Կրօնները»)։ Սոյն թարգմանութիւնը՝ «Էջմիածին»ի 2017 տարուայ 2. համարին մէջ։ Թէէն՝ մոռացութեամբ մը «Ներածութիւն»ին մէջ նշուած է, թէ առաջին անգամ է, որ լոյս կը տեսնէ։ Եօթներորդ աստուածաբանն է Հայր Մաթթա Ալ-Միսքին (Matta El Meskeen)։ Ղպտի Ուղղափառ վանահայր։ «Հայր Մաթթա ալ-Միսքինի աստուածաբանութեան բնորոշ է հոգեւոր կենսքի. Արեւելեան Ուղղափառ հոգեւոր ասանդոյթների ու անապատական հայրերի իմաստութեան իրապատկւ համադրումը», բացատրուած է։ Մատուցում է կենսագրութիւնը։ Գրականութեան ցանկ չկայ. միայն յիշուած է, թէ «թողել է աստուածաբանական հարուստ ժառանգութիւն, որն ամփոփուած է 50-ից անլի գրքերի ու գրքոյկների, ինչպէս նաեւ հարիւրաւոր յօդուածների տեսքով»։ Նշուած են անոր «երկու, առաւել կարեւոր» գիրքերը՝ «The Communion of Love»ը եւ «Orthodox Prayer Life:The Interior Way»ը։ Թարգմանուած է անոր «The Essence of God’s Kingdom» գրքոյկը («Աստծոյ Արքայութեան Էութիւնը»)։ Սոյն թարգմանութիւնը՝ «Էջմիածին»ի 2017 տարուայ Ժ. համարին մէջ։

Հատորը ունի թէ՛ էջերու տակ ծանօթագրութիւններ եւ թէ՛ գիրքին վերջատրութեան։ «Անձնանունների Ցանկ»ով եւ «Սուրբգրային Տեղիների Ցանկ»ով կ'աարտի հատորը։ Բովանդակութիւնը՝ սկիզբն է։ Խմբագիրը հատորին հրատարակութեան առիթով իր ուրախակցութիւնը յայտնած է «թարգմանաիչ-գործընկերներին»։ Արդար պիտի ըլլար անոնց անուններուն յիշատակուիլը։ Անշուշտ հասկնալի է, աստուածաբաններու ընտրութիւնը ըստ «Ուղղափառ աստուածաբանութեան տեսանկիւն»ին, սակայն կան ժամանակակից Աւետարանական աստուածաբաններ, առանց որոնց՝ եթէ ոչ անկարելի, գէթ շատ դանդաղ պիտի ըլլար ամրափակ ասանդութիւններու հարկադրուիլը՝ վերամտածելու եւ վերաորժերելու սեփական ժառանգութիւնը։ Ամէն կողմէ խուժող մարտահրաւէրներուն հետ չափուիլ է պէտք։ Բայց չափուելէ առաջ՝ պայման է հասնիլ չափուելու։ Կը յիշեմ Կարապետ Եպս. Տէր Մկրտչեանը, որ համարձակութիւնը ունեցաւ իր ուսուցապետին՝ Աղոյժ ֆոն Հառնաքի «Քրիստոնէութեան Իսկութիւնը» վերնագրով դասախօսութիւններուն միութեբը ըստ պատշաճութեան փոխադրելու (գրեթէ յարասաբար) մեր մտածողութեան մէջ, թէեւ ժամանակը չունեցաւ ծրագիրը լրումին հասցնելու։ Եւ հիմա՝ խանդավառ կը սպասենք յաջորդ հատորները։

Գառնիկ Ասազ Քահանայ

ԱՌԱԿՍ ԶԻՆՉ ՑՈՒՑԱՆԷ...

հարոնՏ ԶԻՆ

Ձին յոխորտալով, չ'ուզեր հնազանդիլ հեծեալին եւ դաշտին մէջ շրջելու ատեն, դէմը կ'ելլէ առիծը, անկէ խոյս տալով, դէմը կ'ելլէ արջը, անկէ ազատելով՝ կը հանդիպի գայլին եւ նման ուրիշներու։ Եւ խոնարհած, հնազանդելով, կը վերադառնայ տիրոջ, ոչ թէ խնամուելու համար այլ դժոխակ մահէն ազատելու։

Այս առակին համաձայն, պարզաւոր ենք Աստուծոյ հնազանդիլ, ո՛չ միայն կերակրուելու համար, այլ դեւերէ եւ յափտեանական դժոխակ մահէն ազաւրելու։

Մխիթար Գոշ

Ազգային Առաջնորդարան
Armenian Prelacy of Canada
Prélature Arménienne du Canada

514-856-1200
prelacy@armenianprelacy.ca
www.armenianprelacy.ca

Խմբագիր՝ Հոգեշնորհ S. Յակոբ Վրդ. Եաղուպեան
3401 Olivar Asselin Montréal, Quebec H4J 1L5